

5 คำสำคัญทางกฎหมายที่พยาบาลต้องรู้ ในการประกอบวิชาชีพการพยาบาล

บุญชัย ภาละกาล วท.ม.*

บทคัดย่อ

การปฏิบัติหน้าที่ของวิชาชีพพยาบาลเป็นการปฏิบัติการพยาบาลที่อาศัยทั้งศาสตร์และศิลป์ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำต่อร่างกายและจิตใจของมนุษย์ แต่ภายใต้ข้อจำกัดของเวลาและทรัพยากร พยาบาลอาจเผชิญความเข้าใจคลาดเคลื่อนจากผู้รับบริการ ทำให้เสี่ยงต่อการกระทำผิดกฎหมายและการถูกฟ้องร้องเป็นคดีทางกฎหมาย บทความนี้ผู้เขียนมีวัตถุประสงค์เพื่อให้พยาบาลมีความรู้ความเข้าใจในหลักกฎหมายสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ผ่านการทำความเข้าใจ 5 คำสำคัญทางกฎหมาย ลดความเสี่ยงต่อกฎหมาย และก่อให้เกิดความมั่นใจในการทำงานมากขึ้น ซึ่ง 5 คำสำคัญทางกฎหมายดังกล่าวได้แก่ 1) เจตนา หมายถึง การกระทำโดยรู้สำนึกในการที่กระทำ และในขณะเดียวกันผู้กระทำประสงค์ต่อผล หรือยอมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้น “เจตนา” ใช้ในการวินิจฉัยความผิดในทางอาญา 2) จงใจ หมายถึง รู้สำนึกถึงผลหรือความเสียหายจากการกระทำของตน “จงใจ” ใช้ในการวินิจฉัยความผิดในทางแพ่ง 3) ประมาทและประมาทเลินเล่อ หมายถึง กระทำความผิดมิใช่โดยเจตนา แต่กระทำโดยปราศจากความระมัดระวัง ซึ่งบุคคลในภาวะเช่นนั้นจักต้องมีตามวิสัยและพฤติการณ์ และผู้กระทำอาจใช้ความระมัดระวังเช่นนั้นได้ แต่หาได้ใช้ให้เพียงพอไม่ “ประมาทและประมาทเลินเล่อ” ใช้ในการวินิจฉัยคดีอาญาและคดีแพ่งฐานละเมิด 4) ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง หมายถึง การกระทำโดยมิได้เจตนา แต่เป็นการกระทำซึ่งบุคคลพึงคาดหมายได้ว่าอาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น และหากใช้ความระมัดระวังแม้เพียงเล็กน้อย ก็อาจป้องกันมิให้เกิดความเสียหายได้แต่กลับมิได้ใช้ความระมัดระวังเช่นนั้นเลย “ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง” ใช้ในการวินิจฉัยประกอบ การชดเชยค่าสินไหมทดแทนในความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ และ 5) ละเมิด หมายความว่า

* วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสรรพสิทธิประสงค์

Corresponding e-mail: booncpk@gmail.com

วันที่รับ (received) 16 มี.ค.2563 วันที่แก้ไขเสร็จ (revised) 27 เม.ย.2563 วันที่ตอบรับ (accepted) 29 เม.ย.2563

การกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมาย
ก่อให้เกิดความเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิ
อย่างหนึ่งอย่างใด

คำสำคัญ : คำสำคัญทางกฎหมาย, วิชาชีพการพยาบาล

Five Important Legal Terms for Nursing Professions

Boonchai Parakan M.S.*

Abstract

The nursing duties are intertwined practices between science and art relating to human physiology and psychology. Owing to the time constraint and resource deficits in workplaces, registered nurses, however, may miss the mutual understanding with their patients and this can unconsciously lead to unexpected illegal practices, petition and allegation. Thus, the objective of the paper was to educate the registered nurses regarding the law through the five important terms. The first word is “intentional act” which means to do something consciously by knowing the forthcoming consequences of such act. This word is as a criterion to detect criminal offenses. The second word is “deliberate act” referring to the unlawful offense that the ones committed regardless of realizing the consequences or damages from their actions. This term is used to analyze civil offenses. The third word is “negligence” meaning any offenses committed by negligence. It occurs due to the lack of consciousness in any actions. This term is used to analyze penal and civil offenses. The fourth word is “gross negligence” meaning lack of slight consciousness causing some consequences to another party. This term is used to rule the compensation payment caused by officials’ offenses from their duties. The last word is “infringement or violation” which means any intentional and reckless attempts that do not conform to law causing others’ death, injury as well as contributing to the infringement of freedom, property and rights.

Keywords: legal key words, nursing professionals

* Boromarajonani College of Nursing Sunpasitthiprasong
Corresponding e-mail: booncpk@gmail.com

บทนำ

พยาบาล เป็นอีกวิชาชีพหนึ่งที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวข้องกับความเป็นความตายของมนุษย์ตลอดจนต้องแบกรับความคาดหวังของผู้ป่วยและญาติที่หวังพึ่งพาให้ช่วยบำบัดผ่อนคลายความทุกข์จากโรคที่เป็น และความเจ็บปวดทรมานจากหัตถการหรือการรักษาพยาบาลต่างๆ ที่ได้รับ ซึ่งในอดีตที่ผ่านมาสัมพันธภาพระหว่างผู้รักษาพยาบาลกับผู้ป่วย เป็นความสัมพันธ์ของเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน แต่ในปัจจุบันสังคมมนุษย์มีความซับซ้อนมากขึ้น ผู้รับบริการมีการตระหนักถึงสิทธิของตนเองในการได้รับบริการสุขภาพตามที่กฎหมายบัญญัติรับรองไว้มาก ซึ่งการประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์เป็นการกระทำต่อร่างกายและจิตใจของมนุษย์ หากมีความผิดพลาดเกิดขึ้นไม่ว่าจะโดยตั้งใจหรือไม่ก็ตาม มักจะเกิดความเสียหายค่อนข้างมาก เช่น การให้เลือดผิดกรุป หากแก้ไขไม่ทันผู้ป่วยอาจเสียชีวิตได้ หรือกรณีประเมิณน้ำหนักรกผิดพลาด อาจส่งผลขณะทำคลอดได้ เป็นต้น ดังนั้น การทำงานจึงมีความเสี่ยงอยู่ตลอดเวลา ผู้ประกอบวิชาชีพจึงต้องใช้ความรอบคอบระมัดระวังอย่างเต็มที่เสมอ จากปัจจัยดังกล่าว จึงทำให้เกิดความเสี่ยงที่ผู้ประกอบวิชาชีพพยาบาลจะถูกฟ้องร้องดำเนินคดีจากผู้รับบริการมากยิ่งขึ้น¹

จากสถิติและการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า มีการฟ้องร้องบุคลากรทางการแพทย์จากการรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่ปี 2547-2559 และจากสถิติปี 2539 จนถึงข้อมูล ณ วันที่ 31 ต.ค. 2559 พบว่ามีทั้งสิ้น 499 คดี แบ่งเป็นคดีแพ่ง 287 คดี คดีอาญา 41 คดี คดีผู้บริโภคร 168 คดี และคดีปกครอง 3 คดี ซึ่งจากตัวเลขคดี ที่ถึงที่สุดแล้ว (ชั้นฎีกา) พบว่ามีทั้งสิ้น 68 คดี กระทรวงสาธารณสุข (สธ.) ชนะคดี 47 คดี แพ้ 21 คดี และมีถึง 164 คดีที่เจรจาไกล่เกลี่ยได้สำเร็จ ส่วนสาเหตุของการฟ้องคดีส่วนใหญ่หรือมากกว่าร้อยละ 50 มาจากการรักษาและวินิจฉัยที่ผิดพลาด รองลงมา ร้อยละ 24 คือการคลอด สาเหตุอื่นๆ อาทิ ไม่เอาใจใส่ดูแล แพ้ยา ผิดมาตรฐาน รวมทั้งอุปกรณ์มีปัญหา² ซึ่งในจำนวนของคดีดังกล่าวมีคดีที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ของพยาบาลรวมอยู่ด้วย ดังนั้น ผู้ที่จะประกอบวิชาชีพพยาบาลนอกจากจะต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ทางการพยาบาลในการประกอบอาชีพแล้วยังจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้ความเข้าใจในหลักกฎหมายที่จำเป็นและมักเป็นคดีความบ่อยครั้งในการประกอบวิชาชีพ

บทความนี้ผู้เขียนมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ประกอบการวิชาชีพพยาบาลมีความรู้ความเข้าใจในหลักกฎหมายสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ ผ่านการทำความเข้าใจ 5 คำสำคัญทางกฎหมาย ซึ่งจะทำให้พยาบาลเกิดความระมัดระวังในการทำงานมากขึ้น ลดความเสี่ยงต่อการกระทำผิดกฎหมายและการถูกฟ้องร้องดำเนินคดี และก่อให้เกิดความมั่นใจในการทำงานมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลดีต่อคุณภาพของการให้การพยาบาลแก่ประชาชนผู้รับบริการและส่งผลดีต่อวิชาชีพและประเทศชาติต่อไป

5 คำสำคัญทางกฎหมายที่พยาบาลควรรู้ในการประกอบวิชาชีพการพยาบาล

1. เจตนา

หลักสำคัญในการกระทำที่เป็นความผิดทางอาญา พิจารณาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 บัญญัติว่า³ วรรคหนึ่ง “บุคคลจะต้องรับผิดชอบในทางอาญาก็ต่อเมื่อได้กระทำโดยเจตนา....” ดังนั้น คำว่าเจตนาจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องทำความเข้าใจความหมายในทางกฎหมาย เนื่องจากเป็นคำที่ใช้ตัดสินว่า การกระทำนั้นมีความผิดและต้องรับโทษทางอาญาหรือไม่นั่นเอง และในกรณีของการปฏิบัติงานในหน้าที่ของวิชาชีพพยาบาลที่จะเป็นความผิดทางอาญาในฐานความผิดต่างๆ ที่น่าจะเกี่ยวข้องกับการประกอบวิชาชีพ ได้มีผู้รวบรวมไว้ดังนี้ คือ 1) ประมาทในการประกอบวิชาชีพ 2) การทอดทิ้งหรือละเลยผู้ป่วย 3) การเปิดเผยความลับของผู้ป่วย 4) การปฏิเสธความช่วยเหลือผู้ที่ตกอยู่ในอันตรายต่อชีวิต 5) ความผิดเกี่ยวกับเอกสาร 6) การทำให้หญิงแท้งลูก⁴ ซึ่งการจะวินิจฉัยว่าเป็นความผิดและต้องได้รับโทษทางอาญานั้นจะต้องพิจารณาเรื่องเจตนาก่อนเสมอ โดยได้ให้ความหมาย “เจตนา” ไว้ดังนี้

เจตนา ความหมายตามพจนานุกรมหมายความว่า ตั้งใจ, จงใจ, มุ่งหมาย⁵

เจตนา ความหมายในทางกฎหมายพิจารณาตามความในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 วรรคที่ 2 และ 3 ดังนี้ มาตรา 59 วรรคสองบัญญัติว่า “กระทำโดยเจตนา ได้แก่กระทำโดยรู้สำนึกในการที่กระทำ และในขณะเดียวกันผู้กระทำประสงค์ต่อผล หรือย่อมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้น”

“การกระทำ” หมายความว่า การเคลื่อนไหวอริยาบถโดยรู้สำนึกในการเคลื่อนไหวนั้น ถ้าการกระทำโดยไม่รู้สีกตัวหรือไม่รู้ผิดชอบ เช่น เป็นลม หลับ

ละเมอ วิกลจริต เด็กไร้เดียงสา ไม่เป็นการกระทำตามความหมายของกฎหมาย⁶ นอกจากนั้น “การกระทำ” ให้ความหมายความรวมถึงการให้เกิดผลอันหนึ่งอันใดขึ้น โดยตเว้นการที่จักต้องกระทำเพื่อป้องกันผลนั้นด้วย ตามมาตรา 59 วรรคท้าย แห่งประมวลกฎหมายอาญา ได้แก่ ความผิดโดยการงดเว้น กล่าวคือ การกระทำที่ทำให้เกิดผลอันหนึ่งอันใดขึ้นโดยตเว้นการที่จักต้องกระทำเพื่อป้องกันผลนั้น⁷ เช่น มารดา ไม่ยอมให้หมบุตร ปลอ่ยให้บุตรอดนมจนตาย และความผิดโดยการละเว้น กล่าวคือ ความผิดที่เกิดจากการไม่กระทำ เช่น การไม่ช่วยเมื่อเห็นผู้อื่นที่ตกอยู่ในภยันตรายแห่งชีวิตซึ่งตนอาจช่วยได้ โดยไม่ควรกลัวอันตรายแก่ตนเองหรือผู้อื่น แต่ไม่ช่วยตามความจำเป็น ตามมาตรา 374 แห่งประมวลกฎหมายอาญาก็ถือว่าเป็นความผิดเช่นเดียวกัน

ตามความในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 วรรคสอง แบ่งเจตนาได้เป็น 2 ประเภทดังนี้

1) เจตนาประสงค์ต่อผล หมายถึง ประสงค์ให้ผลร้ายนั้นเกิดขึ้น ผลที่เกิดตรงตามเจตนาที่ต้องการ เช่น ด่ายกปืนเล็งยิงแดง โดยมีเจตนาฆ่า เพราะโกรธที่แดงโก่งเงินดำ ด่าประสงค์ต่อผลคือความตายของแดง ดังนั้น ความตายจึงเป็นผลของเจตนาโดยตรงประเภทนี้⁶

2) เจตนาย่อมเล็งเห็นผล หมายถึง เจตนาที่ไม่ได้ประสงค์ต่อผลที่จะให้เกิดแก่บุคคลนั้นโดยตรง แต่เล็งได้ว่าผลจะเกิดขึ้นอย่างนั้นอย่างแน่นอน เช่น ด่าอยากยิงแดง เจอแดงอยู่บนรถเมล์ ด่าจึงใช้ปืนลูกปรายยิงไล่แดง กระสุนไปถูกแดงและผู้โดยสารบนรถอีกหลายคน กรณีนี้จะเห็นได้ว่าคนที่ด่าประสงค์ต่อความตายคือแดงเท่านั้น ผู้โดยสารคนอื่นด่าไม่ประสงค์ต่อความตายของเขาเลย แต่การที่ด่าใช้ปืนที่มีลักษณะเป็นกระสุนลูกปรายทำให้ผู้อื่นต้องมาตายด้วยนั้น เป็นการกระทำโดยเจตนา กล่าวคือ มีการเคลื่อนไหวร่างกายโดยรู้สำนึกของการกระทำนั้น และสามารถเล็งผลได้ว่าหากยิงออกไปแล้ว คนที่จะโดนกระสุนไม่ใช่เฉพาะแต่คนที่ด่าประสงค์ให้ตายเท่านั้นแต่เป็นบุคคลอื่นด้วย ลักษณะเช่นนี้เป็นการกระทำโดยเล็งเห็นผล⁶

นอกจากนั้น ในเรื่องของเจตนา ยังมีความหมายและลักษณะอื่นๆ ในทางกฎหมายอาญา เช่น เจตนาโดยพลาด (ป.อาญา มาตรา 60) เจตนาโดยสำคัญผิดในตัวบุคคล (ป.อาญา มาตรา 61) เจตนาพิเศษ และอื่นๆ ซึ่งผู้เขียนไม่ขอเสนอรายละเอียดในบทความนี้

ในกรณีของการปฏิบัติงานในหน้าที่ของวิชาชีพพยาบาลที่จะเป็นความผิดทางอาญาในฐานความผิดต่างๆ ที่น่าจะเกี่ยวข้องกับการประกอบวิชาชีพ โดยเฉพาะด้านการปฏิบัติการให้การพยาบาลแก่ผู้ป่วยที่จะเป็นการกระทำโดยเจตนา นั้น ตามสถิติที่เป็นคดีฟ้องร้องต่อศาลแทบจะไม่มี แต่มีประเด็นที่ต้องพึงระวังในแง่ของการปฏิบัติงานที่อาจมีความผิดทางกฎหมายในประเด็นเกี่ยวกับเจตนา ซึ่งผู้เขียนขอเสนอและยกตัวอย่างประกอบ ดังต่อไปนี้

1) กระทำตามคำสั่งแพทย์ที่ผิดพลาดในขณะที่ตัวพยาบาลนั้นรู้อยู่แล้วว่าผิด และถ้ากระทำไปต้องเกิดผลร้ายต่อผู้ป่วยอย่างแน่นอน แต่ยังกระทำเพราะอ้างว่าเป็นการกระทำตามคำสั่งของเจ้าพนักงานหรือผู้บังคับบัญชา⁸ นั้น อาจถูกตีความเข้าข่ายการกระทำโดยเจตนา ซึ่งเป็นเจตนาย่อมเล็งเห็นผลได้เช่นกัน ซึ่งกรณีดังกล่าวนี้พยาบาลผู้กระทำไม่อาจอ้างว่าเป็นกรณีที่ไม่ต้องรับโทษตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 70 ได้ ทั้งนี้ ต้องพิจารณาในข้อเท็จจริงอื่นๆ ประกอบด้วย

2) ความผิดโดยเจตนาละเว้น คือ ความผิดที่เกิดจากการไม่กระทำ ได้แก่ การไม่ช่วยเมื่อเห็นผู้อื่นตกอยู่ในอันตรายแห่งชีวิตซึ่งตนอาจช่วยได้ โดยไม่ควรกลัวอันตรายแก่ตนเองหรือผู้อื่น แต่ไม่ช่วยตามความจำเป็น ตามมาตรา 374 แห่งประมวลกฎหมายอาญา เช่น⁹ พยาบาลวิชาชีพ ก หลังจากปฏิบัติหน้าที่ในเวรเช้า ขณะกำลังจ่ายตลาดประสบเหตุการณ์รถยนต์ชนเด็กที่ถนนหน้าตลาด พยาบาลได้เข้าไปดูเหตุการณ์พบว่าเด็กสลบ แขนซ้ายผิดรูป แต่ไม่ได้เข้าไปช่วยเหลือแล้วรีบเดินไปจ่ายตลาดทั้งที่ยังสวมชุดฟอร์มพยาบาล กรณีดังกล่าวนี้ถือได้ว่าพยาบาลวิชาชีพรายนี้มีความผิดฐานปฏิเสธการช่วยเหลือโดยเจตนา ซึ่งเป็นเจตนาในการละเว้นการกระทำ

2. จงใจ

ในความหมายธรรมดาที่คนทั่วไปใช้ คำว่า “จงใจ” คงมีความหมายไม่ต่างกับกับคำว่า “เจตนา” แต่เมื่อพิจารณาในทางกฎหมาย คำว่า “จงใจ” ที่ใช้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรื่องที่ว่าด้วยละเมิด และคำว่า “เจตนา” ใช้ในประมวลกฎหมายอาญานั้นมีความหมายต่างกัน

จงใจ หมายถึง รู้สำนึกถึงผลหรือความเสียหายจากการกระทำของตน¹⁰

การกระทำโดย “จงใจ” หมายถึง การกระทำด้วยความรู้สำนึกว่าการกระทำหรือการงดเว้นกระทำนั้นอาจมีผลเป็นการก่อความเสียหายขึ้นและเป็นการเพียงพอที่จะถือได้ว่าเป็นการกระทำโดยจงใจ เมื่อผู้กระทำมีความรู้ว่าการกระทำของตนสามารถก่อให้เกิดผลคือความเสียหายนั้นได้¹¹

การกระทำโดยจงใจมีความหมายกว้างกว่าการกระทำโดยเจตนา ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 59 เพราะการกระทำโดยเจตนาผู้กระทำความผิดประสงค์ต่อผลหรือยอมเสี่ยงเห็นผลของการกระทำนั้นเช่น ก. ชกไปที่ใบหน้าของ ข. โดยเจตนาทำร้ายร่างกาย ข. ล้มลงศีรษะฟาดพื้นถึงแก่ความตาย ก. มิได้ประสงค์ต่อผลคือความตายของ ข. และมีได้เสี่ยงเห็นผลว่าการกระทำของตนจะทำให้ ข. ตาย ก. จึงมีความผิดฐานฆ่าคนตายโดยไม่เจตนา มาตรา 290 แต่เป็นการละเมิดโดย “จงใจ” อันเป็นเหตุให้ ข. ถึงแก่ความตายเพราะ ก. ได้ทำโดยรู้สำนึกถึงผลเสียหายที่จะเกิดขึ้นต่อการกระทำของตนแม้จะไม่ทราบว่าจะเกิดจากความเสียหายถึงเพียงนั้นก็ตาม ดังนั้นการกระทำโดยไม่เจตนาอาจเป็นการกระทำโดยจงใจ และการกระทำโดยจงใจอาจไม่เป็นการกระทำโดยเจตนาเสมอไป¹²

เพื่อให้เห็นความแตกต่างระหว่างคำว่าจงใจกับคำว่าเจตนาพิจารณาได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

นายชายยิงปืนเข้าไปในกลุ่มคนประมาณ 10 คนเพื่ออวดศักดา ไม่ได้มีความประสงค์ที่จะฆ่าใคร แต่นายชายยอมเสี่ยงเห็นว่ากระสุนปืนอาจถูกคนใดคนหนึ่งในกลุ่มคนจนถึงแก่ความตายได้ กรณีนี้ในทางอาญาดูว่านายชาย มีเจตนาเสี่ยงเห็นผล (คือมีเจตนาฆ่าผู้อื่น) ดังนั้น หากกระสุนปืนถูกนายดำที่อยู่ในกลุ่มคนจนถึงแก่ความตาย นายชายก็มีความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา กรณีตัวอย่างดังกล่าวนี้ หากพิจารณาในทางแพ่งไม่ถือว่านายชาย **จงใจ** เพราะไม่ได้มุ่งหวังให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น แต่อาจต้องรับผิดชอบจากการที่กระทำละเมิดต่อผู้อื่นโดยความประมาท¹³

มีคำพิพากษาของศาลฎีกาที่ 1104/2509 ได้วางหลักไว้ว่า “เจตนากระทำกับจงใจกระทำนั้น จะตีความอนุโลมอย่างเดียวกันไม่ได้”¹³

การกระทำโดยจงใจที่จะเป็นความผิดในการประกอบวิชาชีพพยาบาลที่อาจพบได้ ซึ่งผู้เขียนขอยกตัวอย่างพร้อมคำอธิบายประกอบหลักกฎหมาย ดังนี้

1) พยาบาล ไม่ดูแลเสมหะให้นาย ก. ที่ใส่ท่อเจาะคอ เนื่องจากโกรธเคืองญาติ แต่ไม่ได้มุ่งหวังให้นาย ก. ตาย ต่อมานาย ก. ตายเพราะเสมหะอุดตันทางเดินหายใจ หากพิจารณาในทางแพ่ง ไม่ถือว่าพยาบาลรายนี้ **จงใจ** เพราะไม่ได้มุ่งหวังให้เกิดความเสียหายแก่นาย ก. แต่อาจต้องรับผิดชอบจากการที่กระทำละเมิดโดยความประมาทเลินเล่อ และอาจมีความผิดทางอาญฐานฆ่าผู้อื่นตายโดยเจตนา ซึ่งเจตนายอมเสี่ยงเห็นผล และต้องพิจารณาข้อเท็จจริงอื่นที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย

2) พยาบาล ข. ปิดเครื่องช่วยหายใจนาย ก. ที่ใส่ท่อช่วยหายใจเพราะอยากให้นาย ก. ตาย เนื่องจากต้องการแก้แค้นส่วนตัว ต่อมานาย ก. ตาย พยาบาล ข. มีความผิดในทางอาญาคือ เจตนาฆ่าผู้อื่นโดยเป็นเจตนาประสงค์ต่อผลในทางแพ่งคือ **จงใจ**ทำให้ผู้อื่นได้รับความเสียหายแก่กายซึ่งเป็นความผิดฐานละเมิดต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหาย

3. ประมาทและประมาทเลินเล่อ

ประมาทเลินเล่อ หมายถึง การกระทำการใด ๆ โดยปราศจากความระมัดระวัง หรือละเลยในสิ่งที่ควรกระทำ⁵

กระทำโดยประมาท ได้แก่ กระทำความผิดมิใช่โดยเจตนา แต่กระทำโดยปราศจากความระมัดระวังซึ่งบุคคลในภาวะเช่นนั้นจักต้องมีตามวิสัย และพฤติการณ์ และผู้กระทำอาจใช้ความระมัดระวังเช่นนั้นได้ แต่หาได้ใช้ให้เพียงพอไม่ (ป.อาญา มาตรา 59 วรรคสี่)

ประมาทเลินเล่อ ถือเป็นองค์ประกอบประการหนึ่งที่จะต้องรับผิดฐานละเมิด แต่คำว่า “ประมาทเลินเล่อ” ตามกฎหมาย (มาตรา 420) มิได้อธิบายให้ความหมายว่าการกระทำอย่างไรเรียกว่าประมาทเลินเล่อ ต้องเทียบเคียงกับประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 วรรคสี่

วิสัย หมายถึง สภาพเกี่ยวกับตัวผู้กระทำ เช่น การเป็นเจ้าหน้าที่ชั้นผู้ใหญ่ หรือชั้นผู้น้อย เป็นเจ้าหน้าที่ธรรมดา เป็นผู้ประกอบวิชาชีพหรือเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านใดด้านหนึ่ง และหมายรวมถึงระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นั้นด้วย เป็นต้น⁶

พฤติการณ์ หมายถึง เหตุภายนอกหรือปัจจัยแวดล้อมตัวผู้กระทำ ซึ่งอาจมีผลต่อระดับความระมัดระวัง และทำให้การใช้ความระมัดระวังของแต่ละบุคคลแตกต่างกันไป ในส่วนของสภาพเกี่ยวกับตัวผู้กระทำนั้น ต้องสมมติบุคคลขึ้นเปรียบเทียบ โดยบุคคลที่สมมตินั้นต้องมีสภาพร่างกายถืออย่างเดียวกับผู้กระทำ แต่สภาพทางจิตใจถือในระดับทั่วไปของบุคคลในสภาพร่างกายอย่างเดียวกัน ทั้งบุคคลที่สมมติจะต้องสมมติว่าอยู่ในพฤติการณ์ภายนอกเช่นเดียวกับผู้กระทำด้วย เมื่อเปรียบเทียบกัน ถ้าบุคคลที่สมมติขึ้นจะไม่กระทำโดยขาดความระมัดระวังเหมือนที่ผู้กระทำได้กระทำไปแล้ว ย่อมถือว่าผู้กระทำได้กระทำโดยประมาทเลินเล่อ แต่ถ้าบุคคล

ที่สมมติจะกระทำเช่นเดียวกับที่ผู้กระทำได้กระทำไปแล้ว ย่อมถือไม่ได้ว่าผู้กระทำได้กระทำโดยประมาทเลินเล่อ⁶

ในกรณีของการปฏิบัติงานในหน้าที่ของวิชาชีพพยาบาลคำว่า “ประมาท” และคำว่า “ประมาทเลินเล่อ” มีความสำคัญมาก เพราะจะเป็นคำที่ใช้วินิจฉัยฐานความผิดที่เกิดจากการกระทำนั้น กล่าวคือ คำว่าประมาทจะใช้ในการวินิจฉัยความผิดทางอาญาในฐานความผิดการกระทำโดยประมาท เป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ตาม ป.อาญา มาตรา 291 และกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่กายและอันตรายสาหัส ตาม ป.อาญามาตรา 390 และมาตรา 300 ตามลำดับ ส่วนคำว่า ประมาทเลินเล่อจะใช้นิยามความผิดทางแพ่งในฐานละเมิดตาม ป.แพ่ง และพาณิชย์ มาตรา 420 โดยผู้เขียนขอยกตัวอย่างพร้อมทั้งอธิบายประกอบหลักกฎหมายดังนี้

พยาบาล ก. ฉีดยาให้กับคนผู้ป่วยโดยไม่ถามชื่อผู้ป่วย ทำให้ฉีดยาผิดคน และผู้ป่วยที่ได้รับยานั้นเกิดอาการแพ้ยาอย่างรุนแรงจนเสียชีวิตในเวลาต่อมา

กฎหมายที่เกี่ยวข้องประกอบคำวินิจฉัย คือ ป.อาญา มาตรา 59 วรรคหนึ่งและวรรคสี่ มาตรา 291 และ ป.แพ่งและพาณิชย์มาตรา 420

ป.อาญา มาตรา 59 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “บุคคลจะต้องรับผิดชอบในทางอาญาก็ต่อเมื่อได้กระทำโดยเจตนา เว้นแต่จะได้กระทำโดยประมาท ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องรับผิดชอบเมื่อได้กระทำโดยประมาท...”

วรรคสี่ บัญญัติว่า “กระทำโดยประมาท ได้แก่กระทำความผิดมิใช่โดยเจตนา แต่กระทำโดยปราศจากความระมัดระวัง ซึ่งบุคคลในภาวะเช่นนั้นจักต้องมีตามวิสัยและพฤติการณ์ และผู้กระทำอาจใช้ความระมัดระวังเช่นนั้นได้ แต่หาได้ใช้ให้เพียงพอไม่”

ป.อาญา มาตรา 291 บัญญัติว่า “มาตรา 291 ผู้ใดกระทำโดยประมาท และการกระทำนั้นเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี และปรับไม่เกินสองแสนบาท”

ป.แพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 ได้บัญญัติว่า “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมาย ให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิดจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น”

ในกรณีดังตัวอย่าง จะเห็นว่าการนิยามผิดคนของพยาบาล ก. ไม่ใช่การกระทำโดยเจตนาแต่เป็นการกระทำที่ปราศจากความระมัดระวัง ซึ่งบุคคลในภาวะเช่นนั้นจำเป็นต้องมีตามวิสัยและพฤติการณ์ และผู้กระทำอาจใช้ความระมัดระวัง เช่นว่านั้นได้ แต่หาได้ใช้ให้เพียงพอไม่ เพราะตามปกติวิสัยของการให้ยาแก่ผู้ป่วยของผู้ประกอบวิชาชีพพยาบาลจะต้องตรวจสอบชื่อยา ชื่อผู้ป่วย ทางที่ให้ ปริมาณยาที่ให้ และอื่นๆ ตามมาตรฐานของวิชาชีพที่พึงกระทำ เมื่อไม่ได้ทำตามข้อกำหนด เช่นว่านั้นจึงเป็นการกระทำโดยประมาทและเป็นประมาทที่มีกฎหมายระบุว่ามีความผิดและต้องรับโทษทางอาญาตามมาตรา 59 วรรคหนึ่งประกอบบรรลือ และการกระทำดังกล่าวนี้เป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย จึงเป็นความผิดอาญาฐานกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ตาม ป.อาญา มาตรา 291 และเมื่อคำว่า “ประมาทเลินเล่อ” ให้เทียบเคียงกับคำว่า “ประมาท” ในประมวลกฎหมายอาญา กรณีดังกล่าวจึงเป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่อต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมาย ให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิต ซึ่งเป็นความผิดในทางแพ่งฐานกระทำละเมิด ตามมาตรา 420 ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหาย

4. ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง

พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 มาตรา 8 วรรคหนึ่ง บัญญัติถึงคำว่าประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงไว้ใน มาตรา 8 วรรคหนึ่ง ดังนี้ “ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐต้องรับผิด ใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหาย เพื่อการละเมิดของเจ้าหน้าที่ ให้หน่วยงานของรัฐมีสิทธิเรียกให้เจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนดังกล่าวแก่หน่วยงานของรัฐได้ ถ้าเจ้าหน้าที่ได้กระทำการนั้นไปด้วยความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง” ดังนั้น ถ้าเจ้าหน้าที่กระทำละเมิดต่อบุคคลภายนอกด้วยความประมาทเลินเล่อ (มิใช่กระทำละเมิดด้วยความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง) หน่วยงานของรัฐไม่มีสิทธิเรียกให้เจ้าหน้าที่ผู้กระทำละเมิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนดังกล่าวแก่หน่วยงานของรัฐได้ ฉะนั้นคำว่า “ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง” จึงมีความสำคัญที่จะต้องทำความเข้าใจ ปัญหามีว่าอย่างไรเป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง¹⁴

กรณีจะเป็นประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงจะต้องเป็นประมาทเลินเล่อเสียก่อนโดย “จะเป็นส่วนที่อยู่กึ่งกลางระหว่างจงใจกับประมาทเลินเล่อธรรมดา” คณะกรรมการกฤษฎีกาเคยตอบข้อหารือกรมบัญชีกลางว่า “การที่จะพิจารณาว่า

กรณีใดจะเป็นการกระทำด้วยความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของเจ้าหน้าที่หรือไม่นั้น เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจดำเนินการตามกฎหมายและระเบียบทุกคน จนถึงคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์หรือศาล ส่วนอย่างไรเป็นการประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงย่อมขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงแต่ละกรณีไป ความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง จะมีลักษณะไปในทางที่บุคคลนั้นได้กระทำไปโดยขาดความระมัดระวังที่เบี่ยงเบนไปจากเกณฑ์มาตรฐานอย่างมาก เช่น คาดเห็นได้ว่าความเสียหายอาจเกิดขึ้นได้หรือหากใช้ความระมัดระวังสักเล็กน้อยก็คงได้คาดเห็นการอาจเกิดความเสียหายนั้น” ตัวอย่างเช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1788-1780/2518 กรณีโรงงานของจำเลย (กระทรวงการคลัง) เผาเศษปอ ทำให้มีควันดำปกคลุมถนนจนมองไม่เห็นทางข้างหน้า เป็นเหตุให้มีรถขับมาชนท้ายรถจักรยานซึ่งจอดอยู่ได้รับความเสียหาย ซึ่งเหตุการณ์เช่นนี้เคยเกิดมาแล้ว 2-3 ครั้ง แต่ก็ปล่อยปละละเลยไม่เปลี่ยนวิธีการเผาเศษปอจนเป็นกรณีที่จำเลยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง¹⁵

การกระทำด้วยความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง หมายถึงการกระทำโดยมิได้เจตนา แต่เป็นการกระทำซึ่งบุคคลพึงคาดหมายได้ว่าอาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น และหากใช้ความระมัดระวังแม้เพียงเล็กน้อย ก็อาจป้องกันมิให้เกิดความเสียหายได้ แต่กลับมิได้ใช้ความระมัดระวังเช่นนั้นเลย¹⁷

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2614/2522 เจ้าหน้าที่การรถไฟฯ ไม่นำแผนมาปิดกั้นถนนในขณะที่ขบวนรถไฟจะแล่นผ่าน เป็นการประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงจะอ้างว่าวันเกิดเหตุพนักงานรถไฟนัดหยุดงาน ไม่สามารถหาคนมาปฏิบัติงานให้ทันทั่วทั้งได้เป็นเหตุสุดวิสัยหาได้ไม่ การรถไฟฯ ต้องร่วมรับผิดชอบ

ดังนั้น ถ้าใช้ความระมัดระวังแม้เพียงเล็กน้อยก็ป้องกันความเสียหายได้ แต่กลับมิได้ใช้ความระมัดระวัง ถือว่าประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง¹⁵

ในการประกอบวิชาชีพการพยาบาลจะมีกรณีที่ต้องเกี่ยวข้องกับการกระทำโดยประมาทเลินเล่อและประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ผู้เขียนขอยกตัวอย่างประกอบคำอธิบายหลักกฎหมาย ดังนี้

นาย A ได้รับบาดเจ็บจากอุบัติเหตุเข้ารับการรักษาที่แผนกผู้ป่วยฉุกเฉินของโรงพยาบาลชุมชนแห่งหนึ่ง แรกรับแพทย์เวรตรวจร่างกายเบื้องต้นพบสัญญาณชีพปกติ มีแผลถลอกบริเวณท้องส่วนบนด้านขวา ผู้ป่วยบ่นปวดท้องเล็กน้อย แพทย์สั่งให้ทำการ X-ray ช่องท้องยังไม่ทราบผล และสั่งการรักษาโดยการให้นอนสังเกตอาการที่เตียงสังเกตอาการในห้องผู้ป่วยฉุกเฉิน และให้ตรวจสอบสัญญาณชีพ

ทุก 30 นาที พยาบาล ก. เป็นหัวหน้าเวร ปฏิบัติงานในเวรดังกล่าวร่วมกับพยาบาล ข. ซึ่งในเวรดังกล่าวนี้มีผู้ป่วยมารับบริการเป็นจำนวนมาก จึงไม่ได้ตรวจวัดสัญญาณชีพตามคำสั่งแพทย์ เวลามาผ่านไป 3 ชั่วโมง ญาตินาย A มาบอกพยาบาลว่านาย A หหมดสติ พยาบาล ก. และ ข. รายงานแพทย์แล้วช่วยทำการฟื้นคืนชีพ แต่ไม่สำเร็จ นาย A เสียชีวิตในเวลาต่อมา จากสาเหตุการเสียชีวิตมากโดยมีเลือดออกในช่องท้อง กรณีตามโจทย์จะเห็นได้ว่าพยาบาล ก. และ ข. ไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่ตามแผนการรักษาของแพทย์และตามมาตรฐานวิชาชีพที่ต้องปฏิบัติ กล่าวคือ การไม่สังเกตอาการและการไม่ตรวจวัดสัญญาณชีพตามเวลาที่กำหนดดังกล่าว เป็นการกระทำซึ่งบุคคลพึงคาดหมายได้ว่าอาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น และหากได้สังเกตอาการและตรวจวัดสัญญาณชีพของนาย A ตามแผนการรักษา ก็จะช่วยให้อาการเปลี่ยนแปลงและให้การรักษานาย A ได้ทันเวลาที่ ซึ่งเป็นการใช้ความระมัดระวัง แม้เพียงเล็กน้อยก็อาจป้องกันมิให้เกิดความเสียหายได้ แต่กลับมิได้ใช้ความระมัดระวังเช่นนั้นเลย จึงถือได้ว่าประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง

ในทางปฏิบัติคำว่า “ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง” ยังมีปัญหาในการตีความของผู้มีอำนาจในการพิจารณาตัดสินโดยเฉพาะในกรณีการกระทำโดยประมาทของพยาบาลหรือบุคลากรทางการแพทย์ทำให้ผู้ป่วยได้รับความเสียหาย ตามพรบ.ความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 ซึ่งมีผู้มีอำนาจในการวินิจฉัยว่าการกระทำความผิดดังกล่าวเป็นการกระทำที่ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงหรือไม่ตามลำดับขั้นตอนดังนี้คือ 1) คณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิด 2) กระทรวงการคลังโดยคณะกรรมการพิจารณาความรับผิดทางแพ่งและ 3) ศาลปกครอง ซึ่งบ่อยครั้งที่ผู้มีอำนาจทั้งสามองค์กรมีความเห็นไม่ตรงกัน กล่าวคือเมื่อมีการกระทำเกิดขึ้นมีคดีฟ้องร้องทางแพ่ง ปัจจุบันดำเนินคดีที่ศาลยุติธรรมแผนกคดีผู้บริโภค ศาลตัดสินคดีถึงที่สุดว่าเป็นการกระทำโดยประมาทเป็นคดีละเมิดหน่วยงานต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย จากนั้นหน่วยงานตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิดเพื่อพิจารณา ถ้าคณะกรรมการเห็นว่าไม่เป็นประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงไม่ต้องชดเชย แล้วส่งความเห็นพร้อมสำนวนสอบสวนไปให้กระทรวงการคลัง โดยคณะกรรมการพิจารณาความรับผิดทางแพ่งพิจารณาต่อไป ถ้าคณะกรรมการดังกล่าวเห็นพ้องกับคณะกรรมการชุดแรกผู้กระทำไม่ต้องชดเชยเงินคืนให้กับหน่วยงาน แต่ถ้าเห็นแย้งและมีคำสั่งให้ชดเชยเป็นจำนวนเงินเท่าไร หน่วยงานต้นสังกัดต้องออกคำสั่งให้เจ้าหน้าที่

ผู้กระทำได้กล่าวชดใช้เงินตามความเห็นของกระทรวงการคลัง (มาตรา 10 วรรคสอง พรบ. ความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539) และคำสั่งให้ชดใช้เงินดังกล่าวเป็นคำสั่งทางปกครอง ถ้าเจ้าหน้าที่ผู้นั้นไม่เห็นด้วยก็สามารถฟ้องศาลปกครองให้ยกเลิกคำสั่งดังกล่าวได้ ซึ่งศาลปกครองจะเป็นผู้พิจารณาในชั้นสุดท้ายว่าเป็นการกระทำที่เป็นประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงหรือไม่ในชั้นสุดท้ายต่อไป

5. ละเมิด

ละเมิด หมายความว่า ล่วงเกินหรือฝ่าฝืนจารีตประเพณีหรือกฎหมายที่มีบัญญัติไว้⁵

ความรับผิดจากการละเมิด คำว่า ละเมิด เป็นศัพท์ในทางกฎหมายแพ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 ได้บัญญัติว่า “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมาย ให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิดจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น” จากบทบัญญัติดังกล่าว การละเมิดนั้นเกิดขึ้นได้โดย

- ผู้กระทำการด้วยความจงใจหรือประมาทเลินเล่อ
- การกระทำนั้นผิดกฎหมาย หมายถึงทำโดยไม่มีสิทธิหรือไม่มีอำนาจที่จะกระทำได้
- การกระทำนั้นเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ทรัพย์สินหรือสิทธิ อย่างหนึ่งอย่าง¹⁶

ในระบบกฎหมายไทยอาจจะเห็นคำว่าละเมิดปรากฏอยู่ในกฎหมายเป็น 3 ลักษณะใหญ่ๆ ได้แก่

1) ละเมิดทางแพ่ง (ตาม ป.แพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420) ซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานในการวินิจฉัยองค์ประกอบของความผิดฐานละเมิดอื่นๆ

2) ละเมิดจากการปฏิบัติหน้าที่ (ตาม พรบ. ความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539) โดยพิจารณาองค์ประกอบของความผิดเบื้องต้นตาม ป.แพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 แต่มีความแตกต่างคือเจ้าหน้าที่ผู้กระทำละเมิดจะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้กับหน่วยงานหรือไม่ก็ต่อเมื่อกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงเท่านั้น

3) ละเมิดทางปกครอง (ตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (3) พรบ. จัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542) เป็นการกระทำละเมิดที่เกิดจากการใช้อำนาจตามกฎหมายไม่ว่าจะเป็นการออกกฎหรือคำสั่งทางปกครองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น

วิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์เป็นวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้ป่วย โดยผู้ประกอบวิชาชีพคือพยาบาล มีขอบเขตหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนด คือ หน้าที่ในการรักษาพยาบาลรวมทั้งการช่วยเหลือแพทย์กระทำการรักษาโรค การปฏิบัติหน้าที่ของพยาบาลมีโอกาที่จะเกิดข้อผิดพลาดในการปฏิบัติหน้าที่ ส่งผลให้ผู้ป่วยได้รับความเสียหาย ซึ่งทางกฎหมายเรียกว่า กระทำละเมิดต่อผู้เสียหาย¹⁷ พิจารณาการกระทำละเมิดจากตัวอย่าง ดังนี้

ตามสำนวนการสอบสวนข้อเท็จจริงปรากฏว่า เมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2552 นางสาว น. ถููกักต ญาติจึงได้นำตัวผู้ป่วยเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาล ป. ในเวลาประมาณ 16.30 น. โดยผู้ป่วยและญาติได้แจ้งกับเจ้าหน้าที่โรงพยาบาล ป. ว่าถูกงูเห่ากัด นายแพทย์ ช. แพทย์เวรแผนกผู้ป่วยอุบัติเหตุฉุกเฉินได้สั่งฉีดยาแก้ปวด (TRANAL) และยาต้านการอักเสบ (DEXA) ให้กับผู้ป่วย รวมทั้งได้ทำการเจาะดูการแข็งตัวของเลือด (VTC) ซึ่งผลปรากฏว่าปกติ ต่อมาเมื่อเวลาประมาณ 17.30 น. ได้ส่งผู้ป่วยไปที่หอผู้ป่วยศัลยกรรมหญิงซึ่งมีนายแพทย์ ม. เป็นแพทย์เวรศัลยกรรมและเป็นแพทย์เวรเจ้าของไข้ ขณะนั้นนายแพทย์ ม. กำลังทำการผ่าตัดไส้ติ่งให้แก่ผู้ป่วยรายอื่นอยู่ จนเวลาประมาณ 19.00 น. นางสาว อ. หัวหน้าพยาบาลเวรป่วยได้เดินตรวจดูจึงพบว่าผู้ป่วยหลับอยู่ แต่เรียกไม่ตื่น ไม่แสดงอาการตอบสนองชีพจรเต้นเบา จึงได้ทำการช่วยเหลือโดยการใส่เครื่องช่วยหายใจและให้ออกซิเจนเมื่อนายแพทย์ ม. มาถึงพบว่าผู้ป่วยหยุดหายใจแต่ยังมีสัญญาณชีพ นายแพทย์ ม. จึงได้ใส่ท่อช่วยหายใจ และขอต่อเครื่องช่วยหายใจอัตโนมัติ ตรวจสอบพบว่าผู้ป่วยมีอาการทางประสาท จึงสงสัยว่าผู้ป่วยที่กัดน่าจะเป็นงูพิษที่มีผลต่อระบบประสาท จึงได้สั่งให้เชรุ่มด้านพิษงูเห่าต่อเนื่องให้แก่ผู้ป่วยและได้ปรึกษานายแพทย์ ป. (อายุรแพทย์) ให้มาร่วมดูแลรักษาผู้ป่วย วันที่ 4 กรกฎาคม 2552 เวลาประมาณ 16.40 น. ผู้ป่วยได้เสียชีวิตลง โดยแพทย์ลงความเห็นว่าเป็นสาเหตุจากสมองขาดเลือดเนื่องจากถูกงูพิษกัด นาย ว. และนาง จ. บิดามารดาของนางสาว น. จึงเป็นโจทก์ยื่นฟ้อง หน่วยงานเป็นจำเลยต่อศาลจังหวัดในคดีละเมิด เรียกให้ชดใช้ค่าเสียหายเป็นเงินจำนวน 400,000 บาท พร้อมดอกเบี้ยตามกฎหมายเมื่อวันที่ 12 ธันวาคม

2555 ศาลอุทธรณ์ภาค 1 มีคำพิพากษา โดยพิพากษายืนตามคำพิพากษาศาลจังหวัด สรุปได้ว่า นางสาว น. ไม่ได้รับการดูแลรักษาจากแพทย์และพยาบาล โรงพยาบาล ป. อย่างใกล้ชิดและทันทั่วถึงที่ แม้จำเลยยังโต้แย้งอยู่ว่า นางสาว น. แจ้งต่อเจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาล ป. ว่าถูกขู่เข็ญทางใหม่กัก ทำให้การรักษาไม่ถูกต้องตรงกับข้อเท็จจริงที่นางสาว น. ถูกขู่เข็ญกัก แต่การกระทำของแพทย์พยาบาล และเจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลต่อนางสาว น. ซึ่งถูกขู่มีพิษกักมา ถือได้ว่าเป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่ออันเป็นการกระทำละเมิดแล้ว¹⁸

เทียบการกระทำตามโจทย์กับตัวบทกฎหมาย 1) เป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่อ 2) เป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายกล่าวคือเจ้าหน้าที่ไม่มีสิทธิหรือไม่มีอำนาจที่จะดูแลผู้ป่วยด้วยความประมาทได้ 3) เป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับความเสียหายแก่ชีวิต กรณีดังกล่าวจึงครบองค์ประกอบของความผิดฐานละเมิดตามป.แพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420

บทสรุป

การปฏิบัติหน้าที่ของวิชาชีพพยาบาลมีโอกาสที่จะเกิดข้อผิดพลาดในการปฏิบัติหน้าที่ได้ตลอดเวลาเนื่องจากเป็นงานที่กระทำต่อเนื่องต่อเนื้อตัวร่างกายและจิตใจของมนุษย์ ซึ่งต้องอาศัยทั้งศาสตร์และศิลป์ในการปฏิบัติหน้าที่ภายใต้ข้อจำกัดของเวลา และทรัพยากรที่ไม่เพียงพอ ดังนั้นความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ประกอบกับการเรียนการสอนวิชากฎหมายสำหรับวิชาชีพพยาบาลซึ่งมีการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรีในชั้นปีต้นๆ อาจทำให้พยาบาลที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานพยาบาลเป็นเวลานานอาจหลงลืมหรือขาดความเข้าใจในตัวบทกฎหมายที่ปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย การศึกษาทบทวนความรู้ความเข้าใจหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องผ่านการทำความเข้าใจ 5 คำสำคัญดังกล่าวข้างต้นจะช่วยให้พยาบาล เกิดความมั่นใจและระมัดระวังในการทำงานมากขึ้น และนอกเหนือจากความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายดังกล่าวแล้วแล้วสิ่งสำคัญที่ช่วยเป็นเกราะป้องกันข้อผิดพลาดในการปฏิบัติหน้าที่ หรือการถูกฟ้องร้องดำเนินคดีที่ดียิ่งที่สุดประการหนึ่งก็คือ การปฏิบัติหน้าที่โดยคำนึงถึงหลักคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพการพยาบาลเป็นสำคัญ

เอกสารอ้างอิง

1. อนุชา กาศลลังกา. พยาบาลทำอะไร ภูมิใจ ปลอดภัย ไม่ถูกฟ้อง. วารสารศูนย์การศึกษาแพทยศาสตร์คลินิก โรงพยาบาลพระปกเกล้า 2559;1:80-86.
2. อธิพิณ สูงแข็ง. แนวโน้มการฟ้องร้องทางการแพทย์ [อินเทอร์เน็ต]. 2562 [เข้าถึงเมื่อ 4 เม.ย. 2562]. เข้าถึงได้จาก:
<https://www.hfocus.org/content/2019/01/16725>.
3. วาทีน หนูเกื้อ. ข้อเท็จจริงที่ไม่เกี่ยวกับเจตนาในการกระทำความผิดอาญา. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี 2557;2:52-9.
4. สุทธิลักษณ์ แก้วบุญเรือน. กฎหมายกับพยาบาล [อินเทอร์เน็ต]. 2559 [เข้าถึงเมื่อ 4 เม.ย. 2562]. เข้าถึงได้จาก:
<https://www.slideshare.net/sutthiluckkaewboonrun/ss-66911979> Published on Oct 9, 2016.
5. ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์; 2554.
6. จิตติ ดิงศภิทัย. กฎหมายอาญาภาค1. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์; 2526.
7. เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค1. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน; 2562.
8. ไสว นรสาร. ความรับผิดชอบอาญากับการปฏิบัติการพยาบาล. ใน: แสงทอง อีระทองคำ, ไสว นรสาร. กฎหมายสำหรับพยาบาล. กรุงเทพฯ: โฮลิสติก พับลิชชิ่งจำกัด; 2556. หน้า 23-49.
9. ชัชวาล วงศ์สารี, อุทัยวรรณ พงษ์บริบูรณ์. กฎหมายและจรรยาบรรณวิชาชีพการพยาบาลและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง. กรุงเทพฯ: เอ็น พี เพรส; 2557.
10. สำนักกฎหมายปกครอง. สรุปสาระสำคัญของพระราชบัญญัติความรับผิดชอบละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 [อินเทอร์เน็ต]. 2562 [เข้าถึงเมื่อ 4 เม.ย. 2562]. เข้าถึงได้จาก: <http://web.krisdika.go.th/vib/showPage.jsp?sec=5&item=1>
11. วารี นาสกุล. คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลากมิควรได้. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: กรู๊ตสยาม พับลิชชิ่ง; 2559.

12. ศักดิ์ สอนองชาติ. คำอธิบายโดยย่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย
ละเมิด. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ; 2556.
13. พิฑูร ธรรมธรรานนท์. "จงใจ" ต่างกับ "เจตนา" อย่างไร [อินเทอร์เน็ต]. 2556
[เข้าถึงเมื่อ 4 เม.ย. 2562]. เข้าถึงได้จาก:
[https://www.bloggang.com/viewdiary.php?id=muforensic&month=01 -
2013&date=04&group=15&gblog=24](https://www.bloggang.com/viewdiary.php?id=muforensic&month=01-2013&date=04&group=15&gblog=24).
14. ชูชาติ อัครโรจน์. คำอธิบายพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของ
เจ้าหน้าที่พ.ศ. 2539. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือนตุลา; 2555.
15. อินชวรินทร์ ไทยตอทเห็ด. ความประมาทเลินเล่อ (negligence) ประมาท
เลินเล่ออย่างร้ายแรง (gross negligence) [อินเทอร์เน็ต]. 2560 [เข้าถึงเมื่อ
4 เม.ย. 2562]. เข้าถึงได้จาก:
<https://www.insurancethai.net/negligence-grossnegligence/#popup1>.
16. แสงว บัญเฉลิมวิภาส. ปัญหาฟ้องร้องทางการแพทย์และแนวทางแก้ไข.
กรุงเทพฯ: จุลินิติ; 2554.
17. จินตนา สุวิทวัส. ความรับผิดทางละเมิดในการปฏิบัติหน้าที่ของพยาบาล.
วารสารพยาบาลศาสตร์และสุขภาพ 2560;2:146-52.
18. กรมบัญชีกลาง. ย่อคำวินิจฉัยของคณะกรรมการพิจารณาความรับผิดทาง
แพ่ง เรื่องเสร็จที่ 81/2557 [อินเทอร์เน็ต]. 2557 [เข้าถึงเมื่อ 1 พ.ค.
2561]. เข้าถึงได้จาก: <https://www.cgd.go.th/cs/internet/internet/>